

OTDK-dolgozat

2025

**ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR**

**AZ UNIÓS SKANDINÁV ÁLLAMOK, A BALTI ÁLLAMOK ÉS A VISEGRÁDI NÉGYEK
ÖSSZEHAISONLÍTÁSA AZ ADÓVERSENY SZEMPONTJÁBÓL**

**A COMPARISON OF THE EU NORDIC COUNTRIES, THE BALTIC STATES AND THE
VISEGRAD FOUR IN TERMS OF TAX COMPETITION**

Bán Szabina

Konzulens: Dr. Csorba László

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. április 16.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	1
1.1. A témaválasztás indoklása	1
1.2. A kutatás célja, hipotézisek	2
1.3. Alkalmazott módszertan	3
2. Szakirodalmi feldolgozás	5
2.1. Az adóverseny jelentősége	5
2.1.1. A globális minimumadó bemutatása/jellemzői	7
2.1.2. A globális minimumadó szükségessége	8
2.2. Országcsoportok bemutatása	9
3. A témában végzett saját kutatás eredményei	18
3.1. A társasági adó mértékének változása	18
3.2. WEF által készített interjúk	22
3.3. A nettó tökemérleg változása	25
4. Összegzés	27
Irodalomjegyzék	30

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A társasági adó mértékének változása Dániában, Finnországban és Svédországban 1995 és 2023 között (%).....	11
2. ábra: A társasági adó mértékének változása a GDP %-ában Dániában, Finnországban és Svédországban 1995 és 2023 között (%)	12
3. ábra: A társasági adó mértékének változása Lettországon, Litvániában és Észtországban 1995 és 2023 között (%).....	14
4. ábra: A társasági adó mértékének változása a GDP %-ában Lettországon, Litvániában és Észtországban 1995 és 2023 között (%)	15
5. ábra: A társasági adó mértékének változása Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában 1995 és 2023 között (%).....	16
6. ábra: A társasági adó mértékének változása a GDP %-ában Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában 1995 és 2023 között (%).....	17
7. ábra: A skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi országokban a társasági adó mértéke 1995-ben és 2023-ban (%).....	18
8. ábra: A vállalatok társasági adóterheinek átlagos aránya a GDP-hez viszonyítva az uniós skandináv államokban, a balti államokban, a visegrádi országokban és Magyarországon 1995 és 2023 között (%).....	21
9. ábra: Az adókulcsok a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítőként való megítélése a skandináv országokban 2006 és 2017 között (%)	23
10. ábra: Az adókulcsok a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítőként való megítélése a balti országokban és a visegrádi országokban 2006 és 2017 között (%)	24
11. ábra: A nettó tőkemérleg alakulása az uniós skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi országokban 1995 és 2022 között (dollár)	25

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A vállalatok társasági adóterheinek aránya a GDP-hez viszonyítva az uniós skandináv államokban, a visegrádi országokban és a balti államokban 1995-ben, 2000-ben, 2005-ben, 2010-ben, 2015-ben, 2020-ban és 2023-ban (%)	20
---	----

1. Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása

Az adózási szisztémák a történelmi hagyományok, a különböző adóztatási filozófiák, az állami szerepvállalás eltérő megítélése, a nemzeti gazdaságpolitika, az egyensúly menedzselésének igénye és eszközei miatt igen eltérő jellemzőkkel rendelkeznek az egyes országokban. Tehát a társasági adórendszer rendelkezései világszinten és az Európai Unión belül is rendkívül különbözőek. Az Európai Unióban a társaságokat sújtó egyik közvetlen közteher a társasági adó, amelynek alapja és mértéke országonként eltérő. A szélsőséges adómértékek és adóalapok oka, hogy az adóügy a tagállamok szuverén jogai közé tartozik.

Az adózás több területen keresztül hat a versenyképesség számos elemére, miközben saját maga csupán egy a versenyképességre ható tényezők sorában. Így a globalizáció előrehaladtával egy új szempont - az adóversenyképesség - alapján kell az adózás és a versenyképesség kapcsolatát megítélni. Az adóverseny a skandináv államok, a balti államok és a visegrádi országok között jelentős versengést hozott létre az adórendszerek kialakításában és alkalmazásában.

A vállalkozások profitálnak egy ország infrastruktúrájából, és méltányos, gyakorlati, illetve politikai okai vannak annak, hogy miért kell adót fizetniük. Azonban az adó nem csupán a minimumra csökkenthető költség, hanem olyan teher is, amely csökkenti a beruházásokat és a gazdasági teljesítményt. A problémára a választ egy globális kezdeményezés adja meg, hiszen az eltérések harmonizálásában az igazi áttörést a globális minimumadó jelentheti, amelyet az Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) 2019-ben kezdett kidolgozni (WEF, 2020). Már 2011-ben az Európai Bizottság kezdeményezésére el akarták fogadni az úgynevezett Europaktumot, melyben meghatároztak volna egy egységes konszolidált társasági adóalapot, azonban többek között Magyarország - az adófügggetlenségre és az adóversenyre hivatkozva - elutasította azt.

A jelenlegi gyakorlat szerint a vállalkozások a legalacsonyabb társasági adót kivető államokban tudnak létrehozni telephelyeket és ott adózni az összes profit után. Ezen gyakorlat további alkalmazásának elkerülése érdekében a társasági adóztatás globális kiterjedésű reformjának előmozdításáról állapodtak meg, a Londonban tartott értekezletükön a világ hét vezető ipari hatalmának (G7) pénzügyminiszterei. A megállapodás alapján az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Kanada, Japán, Németország, Franciaország és Olaszország pénzügyminiszterei elkötelezték magukat a globális minimumadó bevezetése mellett, megelőzve, hogy az alacsony adókulcsot alkalmazó országok csábítsák magukhoz a

vállalkozásokat. A szabályozás lényege az, hogy ha egy multinacionális vállalat leányvállalatának adókötelezettsége az adott országban nem éri el a minimálisan meghatározott szintet, akkor a különbözetet az anyavállalatnak a saját országában kell megfizetnie. Az adóreform deklarált célja tehát az, hogy a globális tevékenységű vállalatok ott adózzanak megfelelő mértékben, ahol áruikat vagy szolgáltatásaikat forgalmazzák (Siklósiné – Tormáné, 2024).

Kutatási munkám során az adóversennyel foglalkoztam az uniós skandináv államokat, a balti államokat és a visegrádi négyek országait vizsgálva.

A témaválasztást a téma iránti érdeklődésem befolyásolta, ugyanis az adózási alapok szemináriumi órák vezetése óta folyamatosan foglalkoztatott a vállalati adózás, az adóverseny témaköre, és az arra ható tényezők vizsgálata. Sőt mi több teljes mértékben aktuális témáról beszélhetünk, hiszen vannak időszakok, amikor az adóverseny felerősödik egy adott területen, és van, amikor országcsoportokon belül is kiélesedik a verseny.

1.2. A kutatás célja, hipotézisek

Kutatási munkám során célom volt elemezni az országcsoportok (uniós skandináv államok, balti államok, visegrádi országok) között létrejövő, valamint az országcsoportokon belül is fenálló adóversenyt 1995 és 2023 között. A kutatás továbbá vizsgálja a Világgazdasági Fórum (WEF) által készített interjúkat, amelyekben vállalati vezetők fejtették ki véleményüket a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítő tényezőkről minden vizsgált országban.

Az átfogó célkitűzés megválaszolásához az alábbi kutatási kérdések kerültek azonosításra.

K1: Kimutatható-e adóverseny a vizsgált országcsoportok között és az országcsoportokon belül?

K2: Hogyan alakultak a társasági adókulcsok a skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi négyekben az elmúlt években, és milyen trendek figyelhetők meg?

K3: Milyen különbségek vagy hasonlóságok figyelhetők meg a társasági adórendszerben a skandináv államok, a balti államok és a visegrádi négyek között, és milyen tényezők magyarázzák ezeket a különbségeket vagy hasonlóságokat?

A kutatási kérdések alapján a következő hipotézisek kerültek meghatározásra.

H1a: Kimutatható az adóverseny a vizsgált országok között, ahol versengenek az alacsonyabb adókulcsok kialakításában, annak érdekében, hogy vonzóbb befektetési környezetet alakítsanak ki.

H1b: Az adóverseny az uniós skandináv, a balti és a visegrádi országokon belül is megfigyelhető, mivel az egyes országok belső gazdasági és politikai dinamikái hatással vannak az adópolitikák alakulására.

H2: Az elmúlt években tapasztalt társasági adókulcs csökkenés a verseny fokozódása miatt történt, hogy vonzóbbá tegyék az országot a külföldi befektetők számára.

H3: A skandináv államok és a balti államok az adóversenybe a kedvezőbb adóigazgatási környezettel lépnek be, míg a visegrádi országok inkább az alacsonyabb adókulcsokkal.

A kutatás során átfogó képet kaptam az adópolitikai intézkedésekről és azok hatásairól a vizsgált országcsoportok között és az országcsoportokon belül. Az eredmények elemzik a társasági adókulcsokat, a vállalati nyereségre kivetett adó GDP-hez viszonyított értékét, a nettó tőkemérleget, valamint a WEF által készített interjúkat. Az összehasonlítás segítséget nyújt a döntéshozóknak az adórendszer optimalizálásában és a gazdasági növekedés előmozdításában a vizsgált országokban.

1.3. Alkalmazott módszertan

A kutatás során szakirodalmi szűrést, szekunder információfeldolgozást, kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt alkalmaztam. A kvantitatív módszerek pontos leírást adnak, és a statisztikai számítások alátámasztható információkat nyújtanak a vizsgált terület vonatkozásában. A szekunder adatforrások tekintetében releváns nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozása mellett, a The World Economic Forum (WEF) adatbázisa, az Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), tehát a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetének adatbázisa és az Eurostat adatbázisa és kiadványai kerültek felhasználásra.

A Mazars Central and Eastern European Tax Guide kiadványait úgyszintén feldolgoztam. A kiadványt a Mazars, egy nemzetközi könyvvizsgáló, adó- és tanácsadói vállalat hozza létre, hogy átfogó információt nyújtson a közép- és kelet-európai régió adózási rendszereiről és szabályozásairól. A Mazars a tax guide-ot általában éves jelleggel publikálja, amelyben összegyűjtik és elemzik a régió különböző országainak adózási törvényeit, adóalapjait, adókulcsait és további egyéb fontos adózási kérdést. A kiadvány célja, hogy segítsen a vállalatoknak és az üzleti szakembereknek megérteni és navigálni az adózási környezetet (Szmicsek, 2022; Szmicsek – Nagy, 2023).

Jelen tanulmányban az uniós skandináv államok (Dánia, Svédország, Finnország), a balti államok (Észtország, Lettország, Litvánia) és a visegrádi országok (Magyarország,

Lengyelország, Csehország, Szlovákia) közötti adóversenyt vizsgáltam 1995 és 2023 között. A skandináv államok közül a kutatás során Norvégiát és az ország adatait nem vizsgáltam, hiszen nem tagja az Európai Uniónak, tehát így nem volt torzító hatással az eredményeimre.

Dolgozatomban idősoros elemzést végeztem, ebből kifolyólag az eljárás eredményeként a vizsgált időszak (1995-2023) minden egyes évére az elemzett országcsoportokra, azaz a skandináv államokra, a balti államokra és a visegrádi országokra a következő mutatókat használtam fel az OECD adatbázisából: társasági adó mértéke (%); a társasági adó mértékének változása a GDP %-ában (%); a nettó tőkemérleg változása (dollár).

2. Szakirodalmi feldolgozás

2.1. Az adóverseny jelentősége

Az adóztatási verseny lényege az államok álláspontja szerint az, hogy egyes országok a többi államhoz képest kedvezőbb adószabályok kialakításával igyekeznek magukhoz vonzani a befektetőket annak érdekében, hogy minél jelentősebb adóbázisra tegyenek szert. Az adóverseny tulajdonképpen a szabályozó hatolom, Deák Dániel (2005) megfogalmazása szerint „*a gazdasági viselkedésbe való intézményes állami beavatkozás kérdése*” (Deák, 2005, 19. old.), annak problémája, hogy az adózásban megvalósuló nemzeti törvénykezés és az arra irányuló tagállamok feletti szabályozás hogyan egyeztethető össze.

Az utóbbi időszakokban egyre jelentősebb mértéket öltenek az európai vállalatok termelési központ-áthelyezései. A folyamatot legfőképpen a megegyezésben érintett országok gazdasági egyenlőtlenségei látják el, de az adóelőnyök kiaknázásának lehetősége sem mellékes. A külföldi tőke vonzása érdekében verseny alakul ki az államok között a társasági adózás során. A befektetéseket ösztönző adópolitika elsősorban a kevésbé fejlett országok számára versenyképesség-javító eszköz, ezért a kelet-európai bővítéssel az adóverseny az Európai Unióban is felerősödött (Galántainé, 2005).

A közösségi gazdaságtan az adópolitikák centralizációjának elemzésében kitüntetett helyet biztosít az adóverseny jelenségének. A nemzetközi gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzése, a termelési tényezők és termékek forgalmának liberalizálása előre megjósolható módon vezetett oda, hogy a nemzeti kormányzatok adópolitikai intézkedései korábban nem látott mértékű hatást gyakorolnak más országok gazdasági életére, ezzel korlátozva kormányzatainak mozgásterét is. A gazdasági szereplők a zárt gazdaságokban a rájuk kivetett adókra reagálhatnak, ezért fokozzák vagy visszafogják bizonyos tevékenységeiket, azonban működésüket más kormányzat területére nem helyezhetik át. Azonban mindez megváltozik a gazdaságok nyitottá válásával, és a mobilitás fokozásával, hiszen az adóterhek a tényező- és termékmozgások fontos meghatározóivá válhatnak. Az országok között kibontakozó adóversenyben keletkező kedvezőtlen jóléti hatásaira jelenthet gyógyírt az adópolitikai döntési jogkörök delegálása egy magasabb kormányzati szintre, mint például az Európai Unióban az Európai Bizottság (Mike, 2003).

A tőkehozamokra kivetett adók két típusát különböztethetjük meg, amely a tőkejövedelem adó és a társasági adó (Stiglitz, 2000). A hangsúlyt a társasági adóra helyeztem, mivel egyrészt ezzel is fontos és érdekes eredményekre juthattam, másrészt a nemzetközi adóverseny kiemelkedő jelentőségű kérdése az adóztatásnak a működőtőke-

befektetésekre, és ezen keresztül a gazdasági növekedésre, illetve munkanélküliségre gyakorolt hatása. A gazdasági társaságok esetében pedig a társasági tulajdonosok által fizetett jövedelemadónak többnyire csak közvetett és nehezen átlátható szerepe van a vállalatok telephely választásában. Jelen dolgozatban az országok közötti adóverseny lényegi mozzanatait kíséreltem meg megragadni. Ennek megfelelően a társasági adót a következőképpen definiálhatjuk. A társasági adó olyan adótípus, amelyet egy vállalat termelőtevékenysége után annak a kormánynak fizeti be, amelynek területén a tevékenységét folytatja (Mike, 2003).

Erdős 2012-es kutatása alapján hangsúlyozza, hogy az adóverseny, az adókedvezmények károsnak tekinthetők és torzítják a piaci versenyt. Az adóverseny azért káros, mert eltéríti a nemzetközi befektetéseket, elkedvteleníti az adózókat az önkéntes jogkövetéstől, átalakítja a közkiadások és az adók közötti kívánatos egyensúlyt, az adózó nem ott járul hozzá a közszolgáltatásokhoz, ahol azt valójában igénybe veszi, illetve más országok növelni kényszerülnek a kieső bevétel miatt más adóalap után fizetendő adók terheit, valamint az intézkedések növelik más országok adóigazgatási költségeit. Ha mindehhez zártkörű ösztönző rendszerek kapcsolódnak, melyek nem engedik az adókedvezmények igénybevételét a belföldi adózóknak, és ha az ország közigazgatási- és jogrendszere nem nyílt és átlátható, valamint ahol az adózó megegyezhet az adóhatósággal az adó mértékéről, akkor megállapítható, hogy káros következményeket előidéző adórendszerrel van szó (Kakuk, 2002; Agnes et al., 2003; Erdős, 2012). 1998-ban született meg a káros adóverseny elleni adócsomag, azaz a tax package, mely a közvetlen adóztatás harmonizációjában célként tűzte ki a szabad tőkemozgás, a letelepedési szabadság biztosítását, illetve a hátrányos adóügyi megkülönböztetés megszüntetését, valamint a káros adóverseny elleni fellépést.

Tehát az egységes belső piac működése szempontjából az adóverseny sok esetben lehet káros és versenytorzító hatású. Az OECD által kidolgozott terv alapján meghozott új szabály pedig ellensúlyozná a politikai döntéshozók által a társasági adók „negatív versenyének” nevezett hatások egy részét szerte a világon azáltal, hogy csökkentik a szakadékokat a legmagasabb és a legalacsonyabb adókulcsokkal rendelkező országok között.

Összegzésként elmondható, hogy a vállalkozások adóterhei nemcsak a társaságok „magánügye”, ugyanis az adójogi környezet alapvetően meghatározza a cégek üzleti döntéseit, amelyek viszont érintik az adóbevételeket, a munkahelyeket, a beruházásokat és munkabérek is. Az adóverseny kihívás elé állítja a fejlett ipari országokat, hiszen kénytelenek az adóterhelés mértékét csökkenteni, vagy esetleg az adókedvezményekkel a külföldre, azaz adóparadicsomokba menekült vállalkozások és az ott felhalmozott jövedelmek

hazatérését ösztönözni. A nemzetközi környezet és tendenciák fontos szerepet töltenek be, akárcsak a társasági struktúrákra és felelősségre vonatkozó szabályok (Pfeffer, 2022).

2.1.1. A globális minimumadó bemutatása/jellemzői

Miért is van szükség a globális minimumadóra? Az adózás főszabályként a cég vagy a menedzsment fizikai jelenlétéhez kötődik. Ez a jelenlét – az adóilletőség – nemzetközi szinten könnyen változtatható, és ennek megfelelően az egyes országok adócsökkentésekkel kívánták magukhoz csábítani a cégeket. A digitalizációval nincs már szükség a fizikai jelenlétre sem, így a jövedelem egyre könnyebben csoportosítható át az alacsonyabb adókulcsú országokba. A társaságiadó-kulcs ennek következtében világszerte jelentősen, felére-harmadára csökkent, és az érintett költségvetések számottevő adóbevételektől estek el. Az OECD statisztikái szerint a társaságiadó-kulcsok globális átlaga 2000 és 2018 között 32,5 százalékról 23,9 százalékra esett vissza. A minimumadó célja, hogy az érintett vállalatcsoport fizetett adóterhe elérje a 15 százalékot. A globális minimumadó hatálya alá a 750 millió euró konszolidált árbevételt elérő vállalatcsoportok és azok tagjai esnek – az EU-ban akkor is, ha csak egy országban működnek (Európai Tanács, 2022; Tóth, 2024). Magyarországon a minimumadó mintegy 2000-3000 magyar vállalatot érintene, ha bevezetnék, tehát minden olyan céget, amely a szabályozásban meghatározott mértékű árbevételt elérő vállalatcsoport tagja. Az adó összegének megállapításához a csökkentő és a növelő tételek figyelembevételével, azaz minden országban egységes módszerrel kiszámolják az úgynevezett globe-jövedelmeket, amely az adó alapját fogja képezni és különbözhet a helyi társasági adó alapjától. Mindezek után megállapítják a cég által ténylegesen megfizetett, más néven lefedett adókat, amely Magyarországon a társasági adó, a helyi iparüzési adó, az innovációs járulék és az energiaellátók jövedelemadója. Végül a tényleges adómérték a lefedett adók és a globe-jövedelem hányadosa lesz. Ha az így számított tényleges adómérték nem éri el a 15 százalékot, akkor a vállalatnak ezt a különbözetet meg kell fizetnie, ez lesz a kiegészítő összeg (angolul top-up tax), a globális minimumadó.

A minimumadó kiszámításának első szabálya, hogy az aluladózott csoporttagok után az anyavállalat fizeti meg a kiegészítő adót a saját illetősége szerinti ország adóhatóságának. Azonban az az ország, amelyben az aluladózott leányvállalat található, jelentős adóbevételtől eshet el az anyavállalat országának javára. Ezen problémára megoldást jelent, hogy a különbözetet ne az anyavállalat, hanem elismert belföldi kiegészítő adóként a leányvállalat országának adóhatósága szedje be. Ebből adódóan nem véletlen, hogy ezt az adót minden Európai Unió tagállam bevezeti (Tóth, 2024).

A globális adórendszer átalakításáról szóló tárgyalások sok éven át húzódtak. 2020 nyarán az amerikai elnök nem fogadta el a javaslatot az amerikai óriás vállalatok, mint például az Apple és a Google megadóztatásával kapcsolatos nézeteltérés miatt. Az európai vállalatok azt akarták elérni, hogy többet fizessenek az amerikai vállalatok az új adók révén, viszont az Egyesült Államok azzal fenyegetőzött, hogy vámokat fog kivetni az európai árukra. Az új elnök, Joe Biden elnöksége alatt az Egyesült Államok újra csatlakozott a globális vitához, és az új megállapodás értelmében a világ legnagyobb vállalatának is adót kell fizetniük azoknak az országoknak, ahol üzleti tevékenységet folytatnak, még akkor is, ha fizikailag nincsenek is ott (WEF, 2021).

2021-ben több mint 138 ország állapodott meg abban, hogy 15%-os minimális adókulcsot vezet be a multinacionális vállalatokra. Ezzel szemben az Európai Unió Adóügyi Megfigyelőközpontjának jelentésében megállapították, hogy a vállalatok számára az egyik kiskapu a kormányok azon képessége, hogy adójóváírást nyújtsanak az országukban működő vállalatoknak. A jelentés szerint a globális minimumadó-paktum gyengítésének jele, hogy a megállapodás lehetővé teszi a vállalatok számára, hogy az effektív adókulcsokat 15% alatt tartsák, mindaddig, amíg a vállalat elegendő tevékenységet folytat az alacsony adókulcsú országokban (WEF, 2023).

Jól látható tehát, hogy a globális minimumadó bevezetésének terve több vitát is okozott az elmúlt időszakokban, azonban meg kell jegyezni, hogy az Egyesült Államok nincs egyedül a társasági adókulcsok csökkentésére irányuló törekvésben. Az OECD-ben a legmagasabb társaságiadó-kulcsokkal rendelkező első három ország – az Egyesült Államok, Franciaország és Belgium – mind javaslatokat terjesztett elő társaságiadó-kulcsainak csökkentésére annak érdekében, hogy rendszereik versenyképesebbé váljanak a globális piacon (WEF, 2018).

2.1.2. A globális minimumadó szükségessége

Az OECD nyilatkozatai alapján nagy szükség volt a globális minimumadóról szóló megállapodásra. A Covid19-válságot követően feszült költségvetések miatt sok kormány minden eddiginél jobban szeretne volna eltántorítani a multinacionális vállalatokat attól, hogy nyereségüket alacsony adókulcsú országokba csoportosítsák át, függetlenül attól, hogy hol értékesítik tevékenységüket. Az immateriális forrásokból – mint például a gyógyszerszabadalmak, szoftverek, szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogdíjak – származó bevételek egyre inkább ezekbe a joghatóságokba vándoroltak, lehetővé téve a vállalatok számára, hogy elkerüljék a magasabb adók fizetését hazájukban. A globális minimumadó-kulcs és ehhez kapcsolódó rendelkezések célja pedig pontosan az, hogy véget vessenek a

kormányok között évtizedek óta tartó adóversenynek, mely alapja a külföldi befektetések vonzása.

A WEF 2021 novemberében megjelent cikkében leírják, hogy a globális minimumadó a globálisan 750 millió euró (868 millió dollár) árbevétellel rendelkező multinacionális cégek tengerentúli nyereségére vonatkozik. A kormányok továbbra is meghatározhatnak bármilyen helyi társasági adókulcsot, de ha a vállalatok alacsonyabb kulcsokat fizetnek egy adott országban, akkor a hazai kormányok „feltölthetik” adóikat a 15%-os minimumra, ezzel kiküszöbölve a nyereség átcsoportosításának előnyét. Az átalakítás második szakasza lehetővé teszi a bevétellel rendelkező országok számára, hogy megadóztassák a legnagyobb multinacionális vállalatok úgynevezett többletnyereségének 25%-át, azaz a bevétel 10%-át meghaladó nyereséget (WEF, 2021).

A tárgyalásokat irányító OECD úgy becsüli, hogy a minimumadó évente további 150 milliárd dollár adóbevételt idéz elő. A közgazdászok arra számítanak, hogy az adókulcs-megállapodás ösztönözni fogja a multinacionális vállalatokat, hogy tőkéit telepítsenek vissza a székhelyük szerinti országba, lendületet adva ezen gazdaságoknak.

Összességében a globális minimumadó olyan adózási elv vagy megállapodás, amelynek célja, hogy meghatározott minimális adókulcsot állapítson meg az adott országokban a vállalkozások számára. Ez a megállapodás arra irányul, hogy megakadályozza az adóelkerülést és az adóparadicsomok kihasználását, valamint elősegítse az adóalapok tisztességes és igazságos megosztását a nemzetközi adórendszerben. A globális minimumadóról való megállapodás gyakran a nemzetközi adózási együttműködés részeként jön létre, és lehetővé teszi, hogy az országok összehangoltan cselekedjenek az adóelkerülés ellen, valamint biztosítsák a nemzetközi vállalatok és multinacionális vállalatok megfelelő adófizetését. Az ilyenfajta megállapodások általában arra törekcszenek, hogy minimalizálják az adóversenyt az országok között, ami gyakran az adóparadicsomokban alacsonyabb adókulcsokhoz vezethet. A kezdeményezések az adórendszer tisztességességét és hatékonyságát célozzák meg nemzetközi szinten, és hozzájárulnak a nemzetközi adórendszer stabilizálásához és igazságosabbá tételéhez.

2.2. Országcsoportok bemutatása

2.2.1. Skandináv államok

Skandináviát több kisebb sziget és szigetcsoport alkotja. A „Skandinávia” kifejezés alatt általában Norvégiát, Finnországot, Svédországot és Dániát értjük, illetve egyes értelmezések szerint Izland és a Feröer-szigetek is ide tartoznak. Dánia 1973 óta, Finnország és Svédország

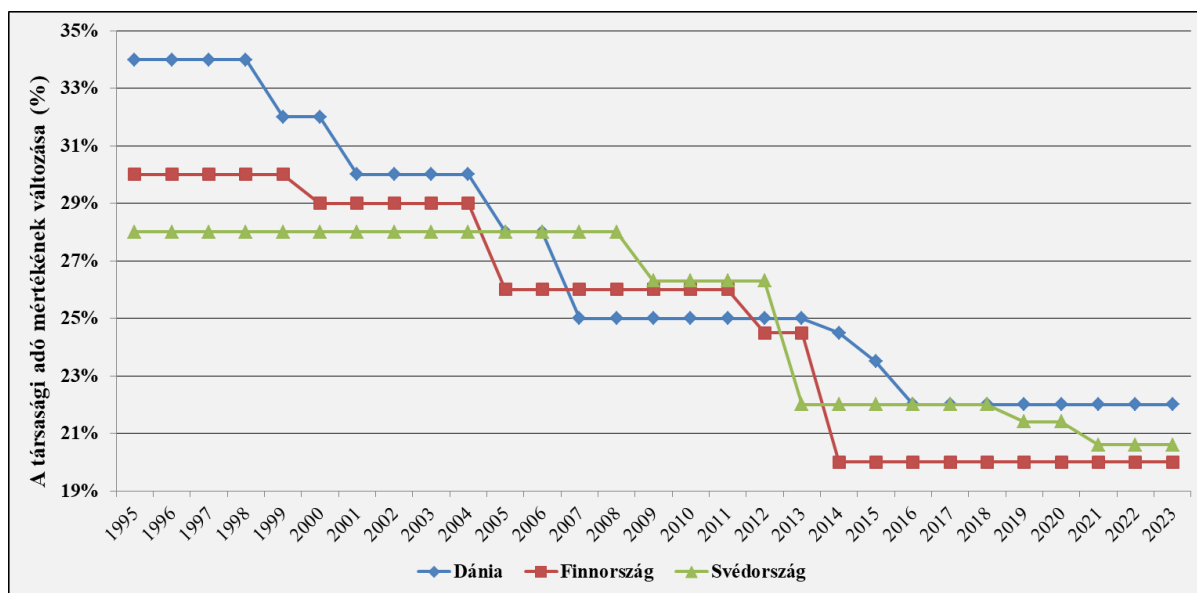
1995 óta tagja az Európai Uniónak. A skandináv államok közül azonban Izland, a Feröer-szigetek és Norvégia adatait nem vizsgáltam kutatásom során, hiszen az Európai Unió kívüli országok közé tartoznak, így torzította volna eredményeimet, csupán az uniós skandináv országokat elemzem (Lane – Ersson, 2003).

Svédországnak és Finnországnak aktív szerepe van a mai világgazdaságban. Az életszínvonal és a gazdasági növekedés mindkét országban nagymértékben függ a nemzetközi gazdasági kapcsolatoktól. A vállalatok többsége magánvállalat, nem egy közülük világviszonylatban is jelentős. A száz legnagyobb transznacionális társaságból 2003-ban a svéd járműgyártó Volvo AB a 62. volt. A finn cégek közül a távközlési Nokia a 69. foglalta el (UNCTAD, 2005) Az úgynevezett svéd jóléti rendszert leginkább univerzális jellege tette egyedivé, amely a második világháború után sok tekintetben más nyugat-európai országban is érvényesült, főként a 90-es évekig, amikor megkezdődött részleges leépítése. A jóléti állam reformja során 1995 és 2000 között a szociális juttatások a GDP-hez képest Svédországban 35 százalékról 31,7 százalékra, Finnországban 30,9 százalékról 24,4 százalékra csökkentek (Eurostat, 2003).

A skandináv országok híresek magas színvonalú közszolgáltatásaikról és nagyfokú társadalmi jóléti intézkedéseikről. Az adók magas szintje lehetővé teszi számukra, hogy nagyobb mértékben biztosítsák az egészségügyi ellátást, az oktatást, a szociális biztonságot és egyéb közszolgáltatásokat (Zagyi, 2011). Fontos azonban megemlíteni, hogy a skandináv államok általában nem versenyeznek az alacsony adókulcsokért vagy az adómentességért, mint más országok. Az adóverseny azonban közöttük is jelen van. A magas társasági adókulcsok segítenek csökkenteni a jövedelmi egyenlőtlenségeket, támogatják a szegényebb rétegeket a társadalomban, finanszírozzák a szociális programokat. Mindemellett ezen országok továbbra is vonzó befektetési célpontok maradnak, hiszen fontosnak tartják az egyenlőség és a társadalmi kohézió elősegítését.

Az alábbiakban bemutatásra kerül a skandináv államok társasági adó mértékének változása egészen a 1995-től vizsgálva.

1. ábra: A társasági adó mértékének változása Dániában, Finnországban és Svédországban 1995 és 2023 között (%)

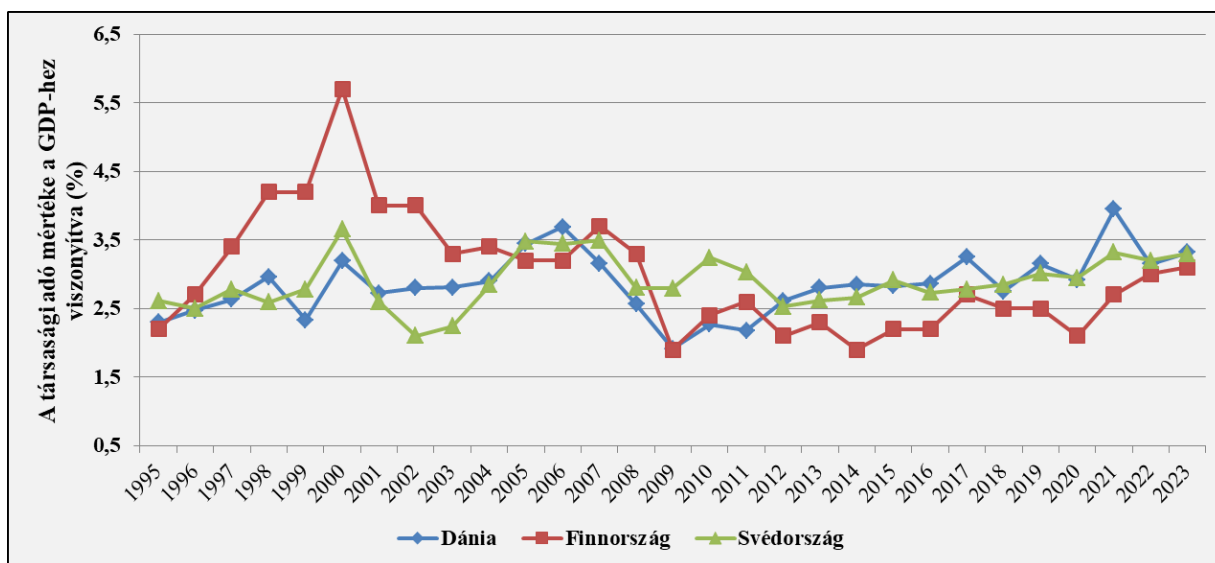

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

Az 1. ábra a társasági adó mértékének változását mutatja be Dániában, Finnországban és Svédországban 1995 és 2023 között. Ezen időszak alatt az országokban jelentős változások történtek a társasági adó mértékében. Dánia az 1995-ben nagyon magas, 34%-os társasági adókulccsal rendelkezett. Azonban az évek során fokozatosan csökkentették ezeket az adókulcsokat, és 2023-ra a társasági adó mértéke mintegy 22% volt. Finnországban hasonló folyamat játszódott le, bár kezdetben alacsonyabb adókulcsokkal indult, mint Dánia, amely 30%-ot jelentett. Az ország szintén csökkentette a társasági adó mértékét az idők során, és 2023-ra már csak 20%-os volt. Svédország esetében a társasági adó mértéke 1995-től egészen 2008-ig 28% volt, de hasonló tendenciát követve a svéd kormány is fokozatosan csökkentette az adókulcsot a következő években, így 2023-ra Svédországban is mintegy 20,6%-os társasági adókulcsot alkalmaztak.

A következő ábrán (2. ábra) láthatjuk szintén a skandináv országokban 1995-től a társasági adó mértékének a változását a GDP százalékában. Általánosságban elmondható, hogy a társasági adó mértéke számos tényezőtől függ, mint például a gazdasági környezet, a jogi szabályozások vagy a politikai döntések. Dánia, Finnország és Svédország viszonylag magas színvonalú jóléti rendszerekkel rendelkezik és ennek megfelelően az adórendszerek is jellemzően nagyobb arányban terhelik az állampolgárokat és a vállalatokat.

2. ábra: A társasági adó mértékének változása a GDP %-ában Dániában, Finnországban és Svédországban 1995 és 2023 között (%)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

Dániában, Finnországban és Svédországban a társasági adó mértékének változását mutatja be a 2. ábra a GDP %-ában. A vizsgált időszakban a legmagasabb érték Finnországban volt mérhető. Ennek feltehető oka a 90-es évek eleji finn gazdasági válság. A válság oka elsősorban a szovjet exportpiac elvesztése, mely szintén problémát jelentett a svédeknek is. A bankok lázas hitelnyújtása a hitelfelvevők túlzott eladósodásához, az ingatlanárak ugrásszerű emelkedéséhez, a hitelbuborék kipukkadásához és a pénzügyi rendszer összeomlásához vezetett ezen időszakban (Simon, 2006). 2002-ről 2006-ra Dániában és Svédországban a társasági adó mértékének változása a GDP %-ában emelkedett, mely átlagosan 1% körüli változást jelent. 2009-ben mind a három országban egyszerre csökkent a társasági adó mértékének változása a GDP-hez viszonyítva, így 1,7 és 3 % közötti mértéket mutatott. Összességében azt lehet mondani, hogy 2005-től nem volt nagyon nagy eltérés a három ország között, egyszerre kisebb mértékben változott a társasági adó mértéke a GDP %-ában.

2.2.2. Balti államok

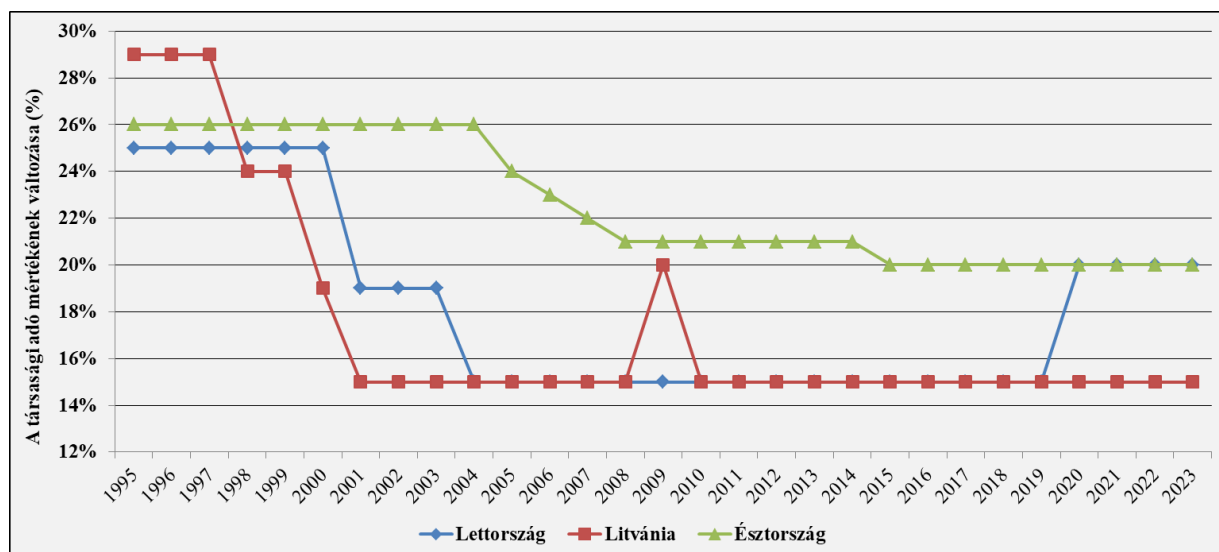
A balti államok, Észtország, Lettország és Litvánia, az Északi-tenger és az Balti-tenger partján helyezkednek el, és a balti-finn népek közé tartoznak. Ezek a kis országok gazdag történelemmel rendelkeznek és számos kulturális örökséget őriznek, melyben keveredik a skandináv, a balti és a szláv hatás. Az országok jelentős átalakuláson mentek keresztül az utóbbi évtizedekben, különösen a Szovjetunió felbomlása után, amikor ismét függetlenné

válhattak. Az Európai Unió és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) tagjai, és az európai integráció fontos szereplői, ami megerősíti regionális és globális pozíciójukat. Az elmúlt években jelentős fejlődést értek el gazdaságilag, különösen az informatikai szektor, a gyártás és a turizmus terén. Észtország a digitális innováció egyik élharcosa, Lettország büszkélkedhet lenyűgöző kulturális fővárosával, Rigával, míg Litvánia gazdag történelmi emlékeket kínál, mint például Vilnius óvárosa, ahol sokszínű kulturális élet zajlik. Ezek az országok gyakran együttműködnek regionális és nemzetközi kezdeményezésekben, például a Baltic Assembly keretein belül. Bár a Balti államok kisebb méretűek és népességűek, fontos szereplők az európai és a globális térképen, továbbá példaként szolgálhatnak a sikeres kis országok közösségének (Taagepera, 1990).

2004. május 1-jén csatlakoztak az Európai Unióhoz, valamint a kelet- és közép-európai államok közül Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia, továbbá a két földközi-tengeri sziget, Ciprus és Málta is szinten ekkor csatlakoztak. Mindenesetre a balti államok az elmúlt években figyelemre méltó gazdasági növekedést értek el és az adóverseny fontos szerepet játszik ebben a folyamatban. Észtország a legkiemelkedőbb példa az adóversenyre a régióban. Az ország 2000-ben bevezette az ún. "egyszerűsített adórendszert", amelyben a vállalatok csak a kifizetett osztalék után fizetnek adót, nem pedig az árbevétel után. Észtország ezen kívül alacsonyabb személyi jövedelemadóval is rendelkezik, ami vonzóvá teszi a magasan képzett munkaerő számára az országot. Lettország és Litvánia is hasonló úton jár, bár nem olyan radikális reformokkal, mint Észtország. Mindkét ország alacsonyabb adókulcsokat alkalmaz, valamint kedvező adórendszert kínálnak a vállalkozások számára (András, 2006; Szilovics, 2019).

Tulajdonképpen a balti államok adóversenye részben arra irányul, hogy vonzóbbá tegyék magukat a külföldi befektetők és vállalatok számára és ösztönözzék az innovációt. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az alacsony adókulcsoknak is lehetnek negatív hatásai, például az állami bevételek csökkenése, illetve az egyenlőtlenségek növekedése. A következő ábrán (3. ábra) láthatjuk az említett három ország társasági adójuk mértékének változást 28 évre visszamenőleg.

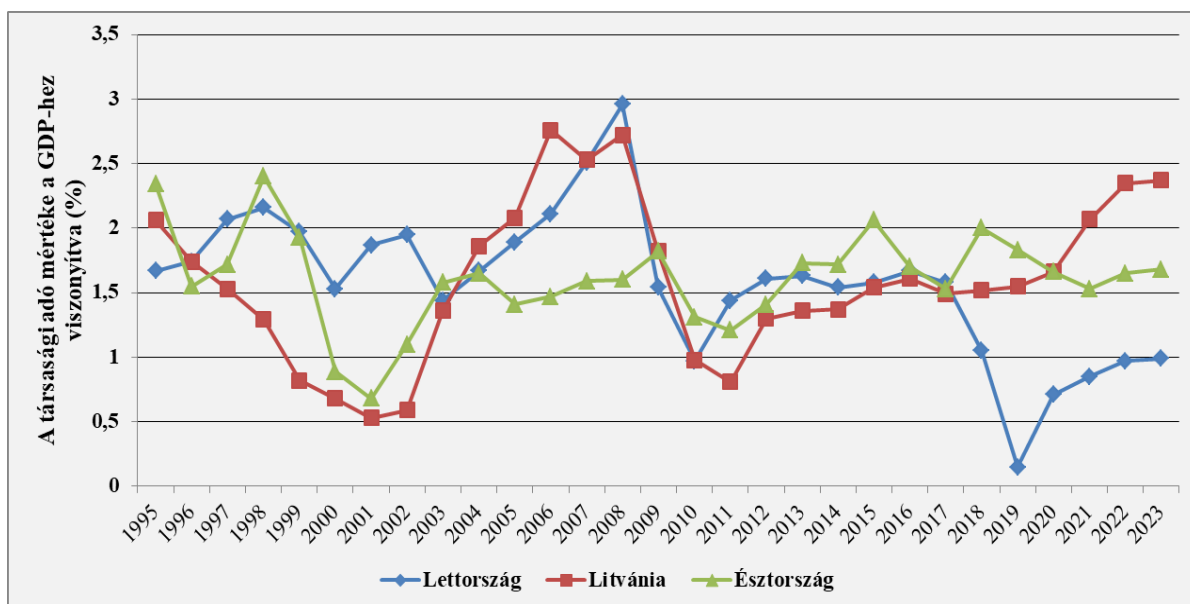
3. ábra: A társasági adó mértékének változása Lettorszáiban, Litvániában és Észtországban 1995 és 2023 között (%)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

A 3. ábra szemlélteti Lettorszáiban, Litvániában és Észtországban a társasági adó mértékének változását 1995 és 2023 között. 1995 és 1997 között Litvánia vezetett a balti államok közül a 29%-os adókulccsal, azonban Lettorszáiban és Észtországban is elég magas volt a társasági adó mértéke. Litvániát vizsgálva az adókulcsban nagy ugrás történt 1997-től 2001-ig. A csökkenés célja az volt, hogy versenyképesebb üzleti környezetet teremtsenek, tehát így vonzzák a külföldi tőkét az országba. Az alacsony 15%-os társasági adó egészen 2023-ig érvényben volt, csupán egy 2009. évi kiugrás (20%) volt megfigyelhető, melyet a vállalkozások is megéreztek, hiszen a WEF által készített interjúk eredményei között szerepel ezen időszakban, mint a vállalkozói tevékenységet akadályozó tényező, hiszen több volt az adó megemelésével a vállalkozások kiadása. Lettorszáiban és Észtországban 2004-ben egyszerre történt meg az adókulcs csökkentése, melyet előidézhetett szintén a gazdasági növekedés ösztönzése, mivel ebben az évben csatlakozott mind a három ország az Európai Unióhoz. Ez a folyamatos változás a csatlakozást követően stagnálni kezdett, így 2023-ban Lettorszáiban és Észtország egy közös mértékben, azaz 20%-ban határozták a társasági adót.

4. ábra: A társasági adó mértékének változása a GDP %-ában Lettorszáiban, Litvániában és Észtországban 1995 és 2023 között (%)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

A társasági adó mértékének változását a GDP %-ában a 4. ábra mutatja be Lettorszáiban, Litvániában és Észtországban. Az előző (3. ábrához képest) nagyobb ingadozásokat figyelhetünk meg. Litvániában 1995-től 2001-ig társasági adó mértékének csökkenése a GDP %-ában arra utal, hogy az előző ábrán (3. ábra) szemléltetett adócsökkentés pozitív hatással volt az ország gazdasági teljesítményére. Ez azt sugallja, hogy a társasági adó csökkentésének eredményeként nőtt az üzleti tevékenység és a beruházások, ami hozzájárult a jobb versenyképességhez. Ezen időszakban Észtországra is ugyan ez a tapasztalható, az észtek is gazdasági növekedést értek el az adókulcsok csökkentésével. Míg 2008-ban Litvánia emelt az adókulcson, így a társasági adó mértéke is nőtt a GDP-hez viszonyítva, tehát ekkor a gazdaság teljesítménye minimálisan csökkent. Lettországot elemezve egy érdekes visszaesés figyelhető meg 2019-ben, mivelhogy 0,15% volt a társasági adó mértéke a GDP-hez viszonyítva, amely jelzi az üzleti aktivitás és beruházások növekedését.

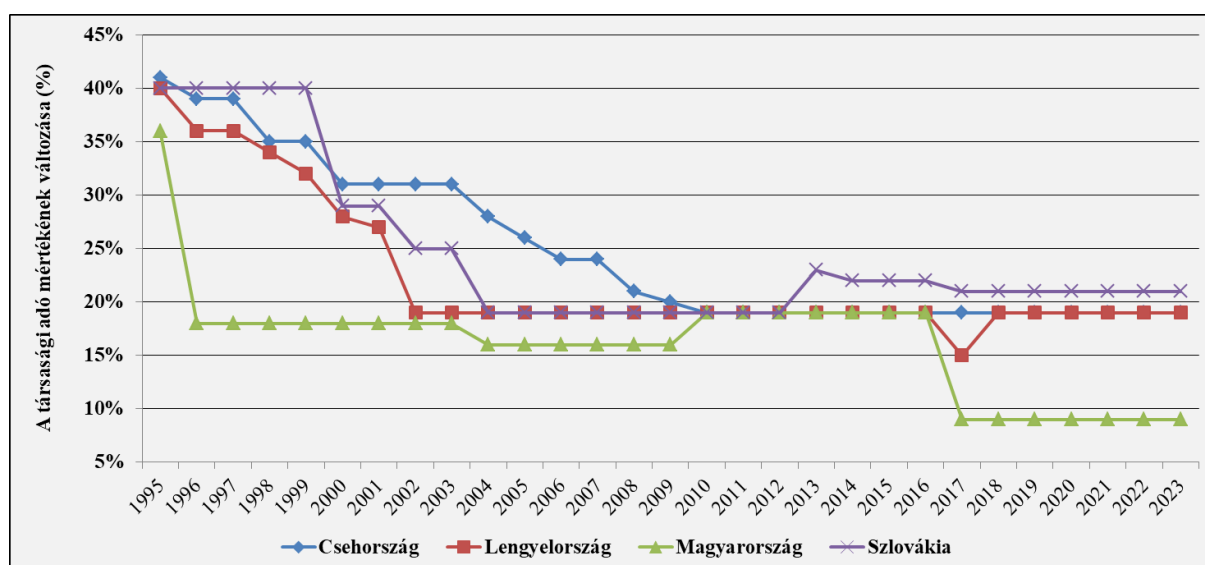
2.2.3. Visegrádi Együttműködés (V4)

A visegrádi négyek a négy közép-európai ország, a Cseh Köztársaság, Magyarország, a Lengyel Köztársaság és a Szlovák Köztársaság nem hivatalos neve. A csoportot eredetileg visegrádi hármaknak hívták, de a Csehszlovák Szövetségi Köztársaság 1993-as kettéválását követően visegrádi négyekről beszélünk. A csoport azon törekvés eredményeképpen jött létre, hogy a közép-európai régió országai az összeurópai integráció keretein belül közösen lépjenek

fel a számukra fontos területeken (Dangerfield, 2008). A visegrádi országok mindegyike törekedett az európai uniós tagság elnyerésére, így a csatlakozást új lépésnek tekintették, amely kölcsönös támogatás révén segít a mesterséges európai határok lebontásában. A céljukat 2004. május 1-jén el is érték, amikor mindannyian az Európai Unió tagjaivá válhattak.

A visegrádi négyek - Magyarország, Lengyelország, Csehország és Szlovákia - közötti adóverseny fontos tényező a gazdasági fejlődés és a befektetések vonzásának szempontjából. Ezek az országok a rendszerváltás óta nagy gazdasági fejlődésen mentek keresztül, és az adópolitika volt az egyik fő eszközük a gazdasági növekedés elősegítésében és a vállalkozási környezet javításában. Egyrészt az adóverseny ösztönözheti a gazdasági növekedést és a vállalkozások fejlődését, valamint növelheti az országok vonzerejét a külföldi befektetők számára. Másrészt azonban a túlzott adóverseny adóbevételek csökkenéséhez és költségvetési hiányokhoz vezethet, ami korlátozhatja a közszolgáltatások fejlesztését és a társadalmi jólét növelését. A visegrádi országok adóversenye folyamatosan alakul és változik az idő múlásával, és számos tényező befolyásolja, beleértve az adópolitikai döntéshozók prioritásait, a gazdasági környezetet, a nemzetközi trendeket és az EU-s szabályozást. Fontos, hogy ezek az országok fenntartsák az adópolitikájuk stabilitását és megalapozottságát, miközben figyelembe veszik a versenyképességi tényezőket és a gazdasági környezet változásait. (Ambrus, 2017).

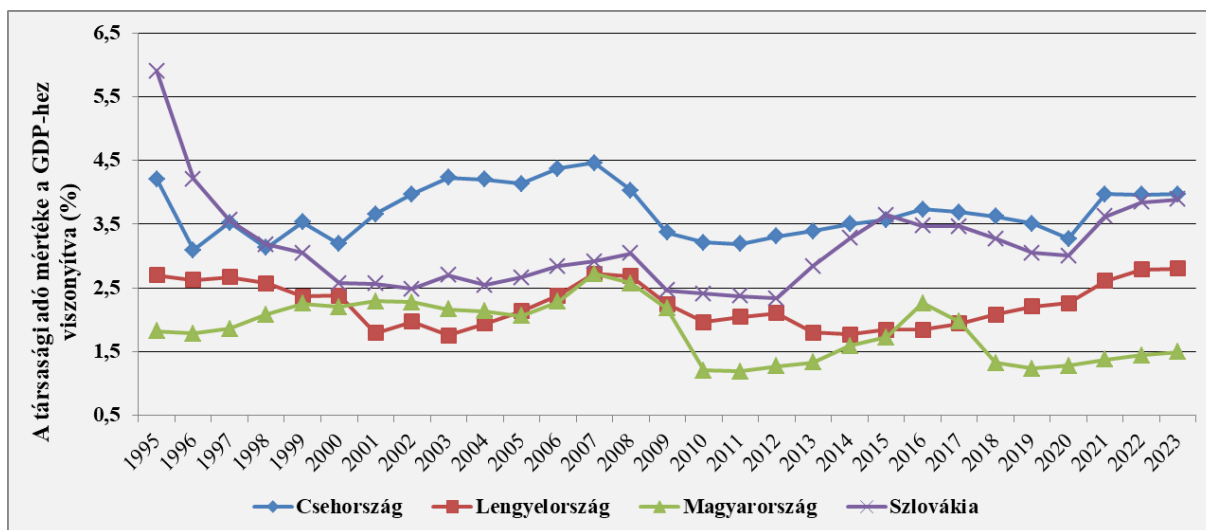
5. ábra: A társasági adó mértékének változása Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában 1995 és 2023 között (%)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában az 5. ábra szemlélteti a társasági adó mértékének változását 1995 és 2023 között. 1995 és 2004 között a visegrádi országokban – Magyarország ettől kissé eltér - a társasági adó mértéke egy egészen magas (40-41%) sávban változott a balti államokhoz és a skandináv államokhoz hasonlóan. A 2004-es évi csatlakozás után a visegrádi országokban a vállalatok nagyobb összeget tudtak beruházni a növekedésük és az innováció érdekében, ezáltal nőtt a versenyképesség. A vizsgált országcsoporton belül Magyarországon a legkisebb a társasági adó mértéke, melyet 2017 óta csökkentettek, ahogyan Mosberger Pálma is megfogalmazta 2017-es tanulmányában: „2017 elejétől egységes 9 százalékra csökken a társasági adó kulcsa, ami évente 150-170 milliárd forinttal csökkenti a költségvetés bevételeit. A változtatás javítja Magyarország versenyképességét, azonban eltérő mértékben érinti az egyes vállalatokat” (Mosberger, 2017, 1. old.). Tehát az alacsony adókulcsok a vállalatok számára csalogatóná teszi az országot.

6. ábra: A társasági adó mértékének változása a GDP %-ában Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában 1995 és 2023 között (%)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

A társasági adó mértékének változását a GDP %-ában a 6. ábra mutatja be Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában 1995 és 2023 között. Az 5. ábrát és a 6. ábrát összevetve megállapítható, hogy a társasági adókulcs csökkenése után, ha növekszik a GDP %-ában a társasági adó mértéke, akkor az adócsökkentés ösztönző hatással volt az új beruházásokra, a gazdasági aktivitásra, a vállalatok bizalma megerősödött az ország gazdaságpolitikája iránt.

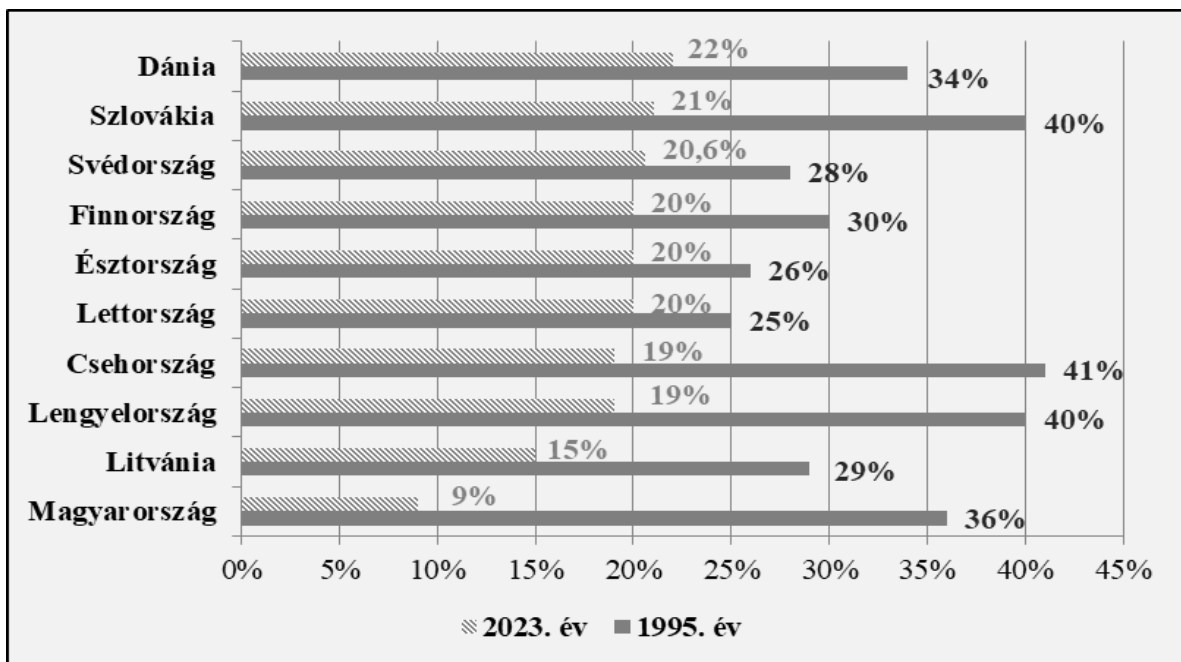
3. A témában végzett saját kutatás eredményei

3.1. A társasági adó mértékének változása

Az adóverseny mérésére különféle megoldások léteznek (Hajdu, 2012), mint például a gazdasági mutatók összehasonlítása, az adókedvezmények összevetése, az adókulcsok összehasonlítása, a vállalkozások és a befektetők preferenciáinak elemzése, valamint olyan nemzetközi szervezetek, mint az OECD vagy az IMF által készített jelentések elemzése. Jelen kutatásban az adókulcsok összevetésére, illetve WEF által készített jelentések vizsgálatára kerül nagyobb hangsúly 1995 és 2023 között.

A verseny méréséhez legelső körben az adókulcsokat vettem össze mind a 28 évre vonatkozóan, azonban a 1995. évi és a 2023. évi társasági adó mértékek közötti különbség volt a legnagyobb, így ezen differenciát mutatja az alábbiakban a 7. ábra.

7. ábra: A skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi országokban a társasági adó mértéke 1995-ben és 2023-ban (%)

Forrás: OECD adatbázis (2015, 2023) alapján saját szerkesztés, 2024

Az 7. ábra az uniós skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi négyekben mutatja a társasági adó mértékét 1995-ben és 2023-ban. Az ábra alapján elmondható, hogy az 1995-ös évhez képest a 28 év alatt a skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi országokban is kisebb-nagyobb mértékben csökkent a társasági adó. A legnagyobb mértékű

csökkenést a visegrádi országokban – Szlovákia, Csehország, Lengyelország, Magyarország – láthatjuk, hiszen 19%-os a visszaesés Szlovákiában, 21%-os Lengyelországban, 22%-os Csehországban és 27%-os a változás hazánkban. Az elemzésnél kiemelném, hogy mind a négy ország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz a balti államokkal egyszerre, azonban az egyre erősödő adóverseny következtében a közép-kelet európai régió tagállamai egyre alacsonyabb mértékben határozzák meg a társasági adókulcsaikat. Sőt mi több az Európai Unió egyes nyugati tagországai az újonnan csatlakozott országokat tartják felelősnek az egyre élesedő adóversenyért (Vörös, 2011). 2004-es csatlakozást követően Csehországban 26% volt a társasági adó, Lengyelországban és Szlovákiában 19%, míg Magyarországon 16%, tehát a verseny valóban kiéleződött az újabb és újabb csatlakozások következtében. A balti államok közül Litvániában volt egy egyhe 14%-os változás a társasági adóban az elmúlt 28 év alatt, míg Észtország és Lettország 5-6%-os csökkenést mutat. Összességében ezen államok alacsonyabb adókulcsokkal rendelkeznek, hogy vállalkozások alacsonyabb adóterhekkel könnyebben tudjanak beruházni, fejlődni és munkahelyet teremteni. A skandináv államok magasabb adókulcsot alkalmaznak annak érdekében, hogy finanszírozzák a magas színvonalú közszolgáltatásokat, támogassák a szociális jólétet, csökkentsék az egyenlőtlenségeket és befektessenek az emberi tőkébe, ezzel is erősítve gazdaságuk és társadalmuk stabilitását.

A kutatás következő részében bemutatom, hogy a vállalatoknak mekkora volt a társasági adóterhe a GDP-hez viszonyítva a vizsgált országcsoportokban. Ahhoz, hogy egyszerűen össze lehessen vetni a 7. ábra értékeit a táblázat értékeivel, azonos éveket emeltem ki a vizsgált 28 évből.

Az Európai Unióban nagyon jelentősek a tagállamok közti eltérések, így a vizsgált 10 országban is eltérések mutatkoznak a társasági adó mértékét tekintve. Van olyan ország az Unión belül, ahol a társaságban bent hagyott profit nem adózik, melynek célja a beruházások ösztönzése. Máshol a társasági adó kulcsa elég magas, bár mindenütt jelentősen csökkenő irányzatú volt az 1990-es évekhez viszonyítva. Az adókulcsok – a részvénytársaságok adóztatását alapul véve – 10 és 40 százalék közt váltakoznak (Eurostat, 2013). A két szélsőérték esetében tehát négyszeres a különbség. Ehhez hozzá kell tenni, hogy ez az Európai Unió egyik komoly baja. Ekkora mértékű szóródás útját állja annak, hogy az EU akár csak megközelítőleg annyira integrált gazdaság legyen, mint az Amerikai Egyesült Államok (Erdős, 2014). Más képet kapunk a társaságiadó-teherről, pontosabban az ezzel kapcsolatos szóródásról, ha azt nézzük, mekkora ezen adó súlya az összes adóbevételeben, valamint a GDP-hez viszonyítva.

A következő táblázat a társaságiadó-teher változását mutatja be 1995-től 5 évente, valamint 2023-ban. A kutatás során mind a 28 évre vizsgáltam a változásokat, azonban az áttekinthetőség miatt, csupán a kiemelt évek kerültek a táblázat soraiba.

1. táblázat: A vállalatok társasági adóterheinek aránya a GDP-hez viszonyítva az uniós skandináv államokban, a visegrádi országokban és a balti államokban 1995-ben, 2000-ben, 2005-ben, 2010-ben, 2015-ben, 2020-ban és 2023-ban (%)

Országok		1995. év	2000. év	2005. év	2010. év	2015. év	2020. év	2023. év
Skandináv államok	Dánia	2,30%	3,19%	3,44%	2,27%	2,83%	2,92%	3,32%
	Finnország	2,20%	5,70%	3,20%	2,40%	2,20%	2,10%	3,10%
	Svédország	2,61%	3,65%	3,48%	3,24%	2,91%	2,95%	3,30%
Visegrádi országok	Csehország	4,21%	3,19%	4,13%	3,21%	3,57%	3,27%	3,97%
	Lengyelország	2,70%	2,38%	2,13%	1,96%	1,84%	2,26%	2,80%
	Magyarország	1,82%	2,20%	2,06%	1,20%	1,72%	1,28%	1,49%
	Szlovákia	5,90%	2,57%	2,66%	2,41%	3,64%	3%	3,89%
Balti államok	Lettország	1,67%	1,53%	1,89%	0,97%	1,58%	0,71%	0,99%
	Litvánia	2,06%	0,68%	2,08%	0,98%	1,54%	1,66%	2,37%
	Észtország	2,34%	0,89%	1,41%	1,31%	2,06%	1,66%	1,68%

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

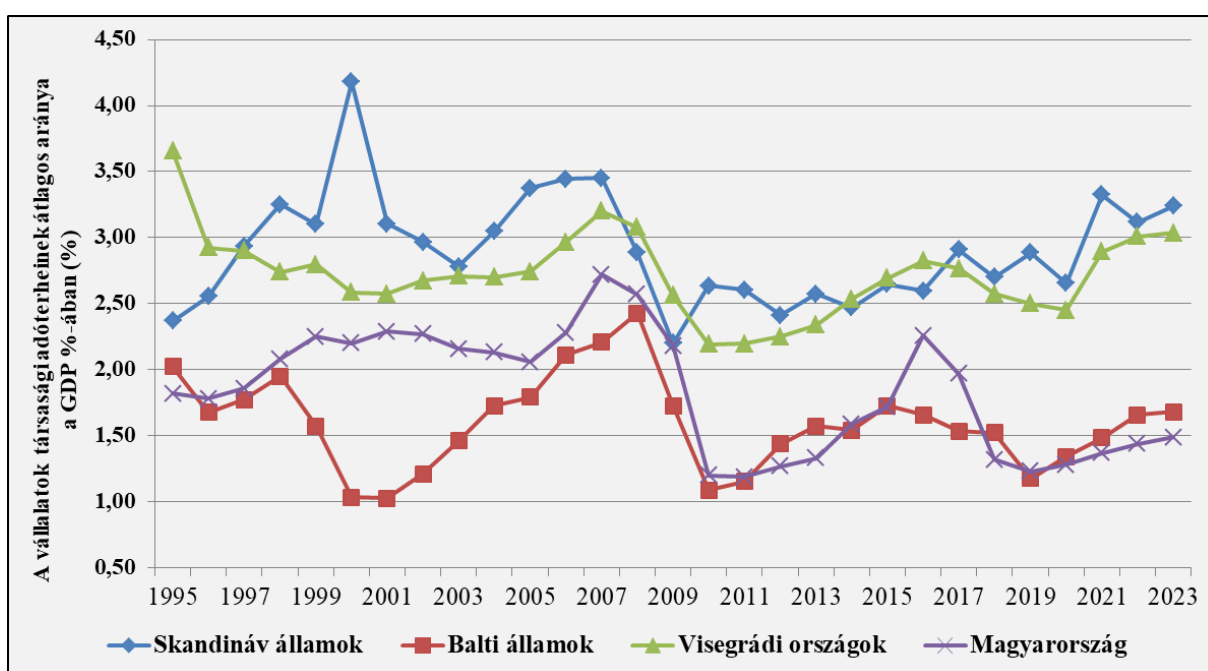
Az 1. táblázatban látható a vizsgált 10 országban működő vállalatok társasági adóterheinek aránya a GDP-hez viszonyítva 1995-ben és 2023-ban. Az adatok alapján a jóléti államok közé sorolható Dániában, Finnországban és Svédországban működő vállalatok társasági adóterheinek aránya a GDP-hez viszonyítva nem kiemelkedően magasak 1995-ben a többi országhoz képest. Míg Szlovákiában, a 40%-os társasági adókulcs mellett 5,9%-os volt az adóterhek aránya 1995-ben. Ez arra ad következtetést, hogy az állam jelentős összegeket fordított közszolgáltatásokra és társadalmi juttatásokra, biztosította a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést és megakadályozta a széles körű egyenlőtlenségeket.

Azonban alacsony versenyképességre is utal, mivelhogy a magas adóterhek csökkenthetik a vállalatok nyereségét és befektetési kedvét, amely hosszú távon negatív hatással lehet az ország gazdasági teljesítményére. Magyarországon és Lengyelországban a magas adókulcs mellett alacsony az adóteher 1995-ben, mely arra utal, hogy a két országban

széles körű adókedvezményeket vagy különleges adózási intézkedéseket alkalmaznak a vállalatok számára, valamint ösztönzik a gazdasági növekedést és a beruházásokat.

Az alábbi vonaldiagram (8. ábra) a vállalatok társasági adóterheinek átlagos arányát szemlélteti a GDP-hez viszonyítva a vizsgált 28 évben. Ezen felül az érdekesség, hogy Magyarországot nem csak az országcsoporton belüli átlagba vontam be, hanem külön is feltüntettem a többi országhoz képest kedvező 9% társasági adókulcsa miatt.

8. ábra: A vállalatok társasági adóterheinek átlagos aránya a GDP-hez viszonyítva az uniós skandináv államokban, a balti államokban, a visegrádi országokban és Magyarországon 1995 és 2023 között (%)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

A vállalatok társasági adóterheinek átlagos arányát a GDP-hez viszonyítva a 8. ábra mutatja be az uniós skandináv államokban, a balti államokban, a visegrádi országokban és Magyarországon 1995 és 2023 között. A vizsgált 28 év közül az ábra alapján 2000-ben volt a legnagyobb eltérés a balti államok és a skandináv államok között, mivelhogy átlagosan a balti országokban volt a legkevesebb (1,03%), a skandináv országokban pedig a legtöbb (4,18%) a vállalatok adóterheinek átlagos aránya a GDP-hez viszonyítva. Az értékekben nem túlságosan sok az eltérés, azonban az ábra jól tükrözi az adóverseny meglétét a két országcsoport között. Amely 2005-től érdekes eredményt mutat, hogy a balti államokban és Magyarországon a

társasági adóteher átlagos aránya a GDP százalékában együtt változik, míg a 2000-es évek elején nagyobb eltérés volt tapasztalható.

A következő fejezetben a WEF által készített interjúk elemzésére kerül sor 2006-tól 2017-ig mind a három országcsoportot figyelembe véve.

3.2. WEF által készített interjúk

A külföldi tőkebefektetések szempontjából az adóverseny meghatározó tényező. Az adó mérték és az adóadminisztráció jelentős befektetési környezetet befolyásoló tényezőknek bizonyult a Világbank felmérése alapján, amelyben 58 ország több mint 26 ezer vállalata vett részt (Erdős, 2012). A két legjelentősebbnek mondható tényező az adó mértéke és az adóharmonizáció, mivelhogy az adó mértéket a megkérdezettek több mint 40 százaléka, míg az adóharmonizációt pedig több mint 30 százalék jelölte meg releváns és gátló tényezőnek (Galántainé, 2005).

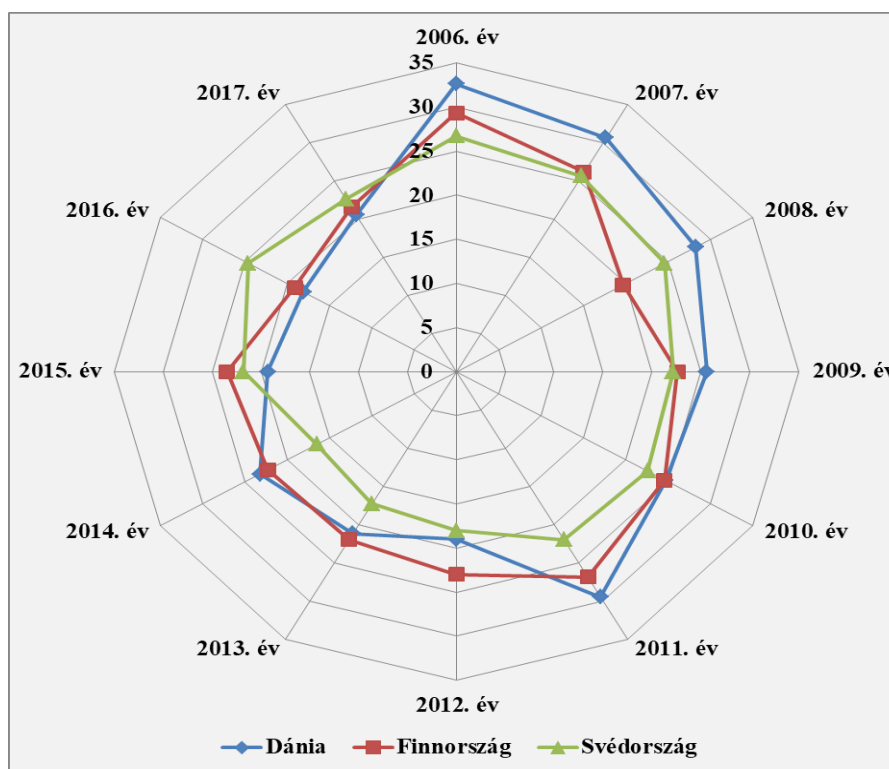
A Világgazdasági Fórum (WEF) által készített interjúk lényege, hogy az adatok gyűjtésével és elemzésével a globális versenyképességi indexet (GCI) évről évre kiértékeljék az egyes országokban, tehát olyan információkat gyűjtsenek, amelyek segítségével megérthetővé válnak a résztvevő országok gazdasági és társadalmi feltételei, valamint azok versenyképessége.

A rendelkezésemre álló interjúk adatai 2006-tól 2017-ig mutatták be a vizsgált országok 16 legproblémásabb tényezőit (adókulcsok, adószabályozás, hatástalonn kormányzati bürokrácia, szigorú munkaügyi szabályozás, nem megfelelően képzett munkaerő, a finanszírozáshoz való hozzáférés, a nemzeti munkaerő gyenge munkamorálja, nem megfelelő infrastruktúra, elégtelen innovációs kapacitás, politikai instabilitás, kormányzati csődök, bűnözés és lopás, infláció, rossz közegészségügy, korrupció, devizasabályozás) egy üzleti tevékenység fenntartásához. Vizsgálatom szempontjából a válaszok között az adóversenyre vonatkozó visszajelzéseket kerestem, azonban minden évben és minden országban a legelső 5 hely között jelent meg az adókulcs és az adószabályozás. A kigyűjtött válaszok százalékos formában mutatják meg az adókulcsra, mint üzleti tevékenység fenntartását gátló tényezőre adott válaszok arányát a többi 16 tényezőhöz viszonyítva. Az eredmények alapján arra tudtam következtetni, hogy a vizsgált államokban egyaránt problémát jelent az állami döntéshozatalon belül az adók mértékének megszabása és azok szabályozása, azaz a vállalkozásoknak meg kell küzdenie ezen problémás tényezőkkel még egy jól fejlett skandináv államban is (Schwab et al., 2006; Schwab, 2008; Schwab, 2009; Schwab – Sala,

2010; Schwab, 2011; Schwab, 2012; Rico, 2014; Schwab, 2015; Sala, 2016; Schwab – Sala, 2016; Schwab, 2017; Schwab, 2018; Horváth, 2021; OECD, 2024;).

A WEF által készített interjúk közül legelsőnek a skandináv országokban – Dánia, Finnország, Svédország – megkérdezett válaszadók válaszait elemeztem egy sugár diagram segítségével. Majd a 10. ábrán a balti országok és a visegrádi országokban működő vállalkozások vezetőinek válaszai bemutatására kerül sor.

9. ábra: Az adókulcsok a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítőként való megítélése a skandináv országokban 2006 és 2017 között (%)

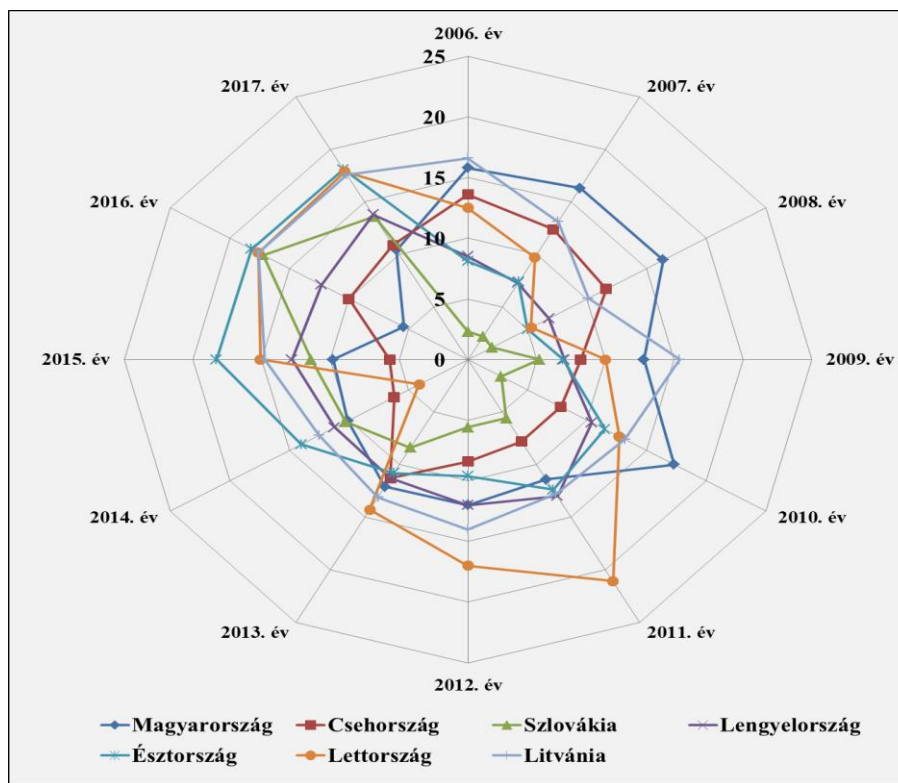

Forrás: WEF interjúk alapján saját szerkesztés, 2024

A 9. ábra a skandináv országokban mutatja, hogy a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítő tényezőként hogyan ítélik meg az adókulcsokat 2006 és 2017 között. 2006-ban Dániában és Svédországban 28%-os volt a társasági adó mértéke, Finnországban pedig 26%. Ezek a kulcsok nagyon magasnak tekinthetők, amelyről a társaságok is hasonlóan vélekedtek, hiszen 33%-ban állapították meg, hogy a többi tényezőhöz képest nehezíti a vállalkozói tevékenység fenntartását. A társasági adó mértéke Finnországban 2013-ról 2014-re 24%-ról 20%-ra csökkent, azonban a WEF interjúk alapján ezt a 4%-os csökkenést a vállalkozások nem nagy változtatásnak ítélték meg, hiszen a válaszaik alapján mind két évben 22%-ra értékelték az adókulcsot, mint nehezítő tényező. 2017-re szintén tovább csökkent a társasági

adó mértéke, amely pozitív hatással volt a vállalkozásokra, így ez meg is jelent a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítő tényező megítélésénél.

10. ábra: Az adókulcsok a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítőként való megítélése a balti országokban és a visegrádi országokban 2006 és 2017 között (%)

Forrás: WEF interjúk alapján saját szerkesztés, 2024

A 10. ábra az adókulcsok a vállalkozói tevékenység fenntartását nehezítőként való megítélését mutatja a balti országokban és a visegrádi országokban 2006 és 2017 között. A közös ábrában való ábrázolás indoka, hogy a jelenleg vizsgált 7 országban kijött eredmények Lettország kivételével folyamatosan együtt ingadoztak a 11 év alatt. Azokban az években, amikor a társasági adó mértékében csökkenés történt, a vállalkozói tevékenység fenntartását is kevésbé akadályozták az adókulcsok. Lettországban 2011-ben és 2012-ben a társasági adókulcs 15% volt, azonban mégis 21%-ra értékelték a válaszadók az adókulcs mértékét, mint nehezítő tényező tevékenységük során. Érdekes ez az eredmény, a kutatás folytatása során további alapos áttekintést igényel a magasabb kiugrás indokának a megtalálása. Szlovákiában 2006-tól 2012-ig a társasági adó mértéke 19% volt, azonban a válaszadók nem a leginkább problémát okozó tényezők között jelölték meg az adókulcsokat, hiszen 0-6% közötti értéket

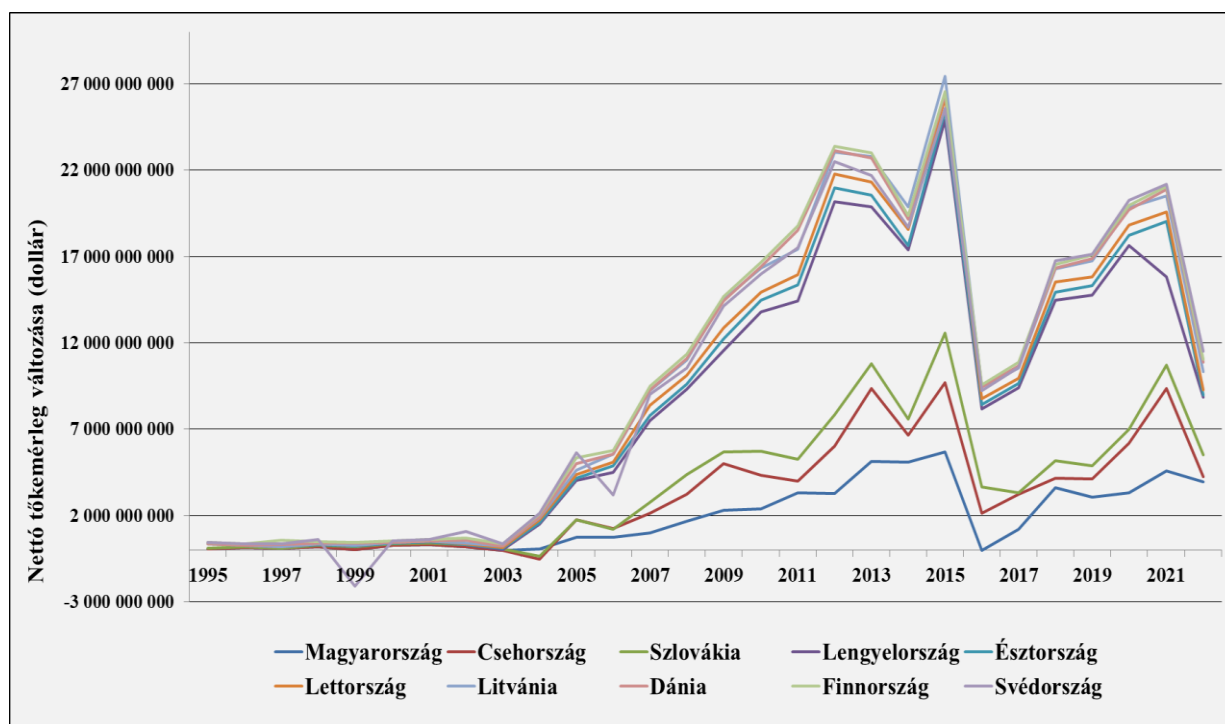
vett fel, miközben 2016-ban (a 22%-os társasági adómérték mellett) már 15% fölötti értékelést kapott a további 16 legproblémásabb tényező mellett.

3.3. A nettó tőkemérleg változása

A tőkemérleg szintén a fizetési mérleg részét képező főbb tétel. Alapvetően kétféle „termék” forgalmát könyvelik itt el: a tőketranszferekét és a nem termelt, nem pénzügyi javak forgalmát (MNB, 2017).

A továbbiakban megvizsgáltam a 10 országban 1995 és 2022 között a nettó tőkemérleg értékét, mely segít megérteni az adott ország külföldi tőkeáramlásának irányát és mértékét. Tulajdonképpen a nettó tőkemérleg egy igen fontos mutató a gazdasági stabilitás és fenntarthatóság szempontjából, hiszen egy ország által külföldről kapott vagy külföld felé küldött tőke mérlegét jelenti egy adott időszakban. Ez magában foglalja a külföldről érkező befektetéseket, hiteleket, valamint a külföldre történő befektetéseket és hiteleket. A következő ábrán a vizsgált 10 ország nettó tőkemérlegét láthatjuk (11. ábra).

11. ábra: A nettó tőkemérleg alakulása az uniós skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi országokban 1995 és 2022 között (dollar)

Forrás: OECD adatbázis alapján saját szerkesztés, 2024

Az OECD adatbázis alapján összeállított 11. ábra bemutatja a nettó tőkémérleg alakulását az uniós skandináv államokban, a balti államokban és a visegrádi országokban 1995 és 2022 között. Magyarország, Csehország és Szlovákia a többi országtól lemaradt a nettó tőkémérleget vizsgálva, azonban együtt haladtak a 27 év alatt. A visegrádi országok közül csupán Lengyelország értékei érik el a fejlett skandináv államokat és balti államokat. 2004-ben összességében az összes országban fellendült a gazdaság, a nettó tőkémérleg folyamatosan emelkedett. Ennek oka, hogy több ország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz. A csatlakozás után a gazdasági kapcsolatok elmélyülése, az uniós forrásokhoz való hozzáférés, valamint a külföldi befektetők és vállalatok érdeklődésének növekedése is hozzájárult a nettó tőkémérleg emelkedéséhez.

4. Összegzés

Kutatási munkám utolsó témakörében a kutatási eredményeim kerülnek összegzésre. A dolgozatom bevezető részében megadott hipotézisek megválaszolása ebben a fejezetben történik. A válaszok kifejtését főként a vizsgálataim eredményei teszik lehetővé, de ezen kívül a szakirodalmi feldolgozás is kellő alapot biztosított azok pontosabb meghatározásához. A továbbiakban a megfogalmazott hipotézisekre kívánok választ adni, amelyek a következők.

H1a: Kimutatható az adóverseny a vizsgált országok között, ahol versengenek az alacsonyabb adókulcsok kialakításában, annak érdekében, hogy vonzóbb befektetési környezetet alakítsanak ki.

A hipotézist **elfogadtam**, mivelhogy az adókulcsok folyamatos csökkentése 1995 és 2023 között. Ezen beavatkozással pedig igyekeztek vonzóbbá tenni a vállalkozások és a befektetők részére az országot. A legalacsonyabb társasági adó mértékkel rendelkező Magyarország a legkedvezőbb a befektetők számára a 2022-es nettó tőkemérleg alakulását vizsgálva a balti államokon belül. Míg azon országokban, ahol a társasági adó mértéke magas, ott a nettó tőkemérleg értéke alacsonyabb volt.

H1b: Az adóverseny az uniós skandináv, a balti és a visegrádi országokon belül is megfigyelhető, mivel az egyes országok belső gazdasági és politikai dinamikái hatással vannak az adópolitikák alakulására.

A megfogalmazott hipotézis **elfogadásra került**. Az uniós skandináv, a balti és a visegrádi országokon belül is megfigyelhető, hiszen az adókulcsok változása és mértéke is ezt a megfogalmazást tükrözi. A vizsgált országok belső gazdasági és politika dinamikái szintén hatással vannak az adópolitika alakulására, mivelhogy a törvény által előírt társasági adókulcs befizetését nem kerülhetik el a külföldi befektetők sem. Egy adóverseny folyamatos figyelmet követel a gazdasági és politikai vezetőktől, akik szabályozásokkal erősíthetik az adott ország gazdaságát és versenyképességét az országcsoportokon belül is.

H2: Az elmúlt években tapasztalt társasági adókulcs csökkenés a verseny fokozódása miatt történt, hogy vonzóbbá tegyék az országot a külföldi befektetők számára.

A hipotézist szintén **elfogadtam**, akár a társasági adókulcsok változását, akár a WEF által készített interjúk válaszait vizsgálom, hiszen az adókulcsok folyamatos csökkentése révén a vállalkozói tevékenység fenntartását egyre kevésbé akadályozták az adókulcsok. Továbbá a nettó tőkemérleg alakulását elemezve is elfogadható a hipotézis, mivelhogy a tőkemérleg

megmutatta az adott ország külföldi tőkeáramlásának a mértékét, mely a vizsgált 10 országban az adókulcs csökkentése mellett emelkedést mutatott.

H3: A skandináv államok és a balti államok az adóversenybe a kedvezőbb adóigazgatási környezettel lépnek be, míg a visegrádi országok inkább az alacsonyabb adókulcsokkal.

Elfogadtam a hipotézist, mivelhogy a vállalatok társasági adóterheinek átlagos aránya a GDP-hez viszonyítva az uniós skandináv államokban és a balti államokban magasabb értékeket mutatott, míg az alacsonyabb adókulcsok a visegrádi országokban voltak jellemzőek a vizsgált időszakban. A kedvezőbb adóztatási környezet vizsgálatánál szintén az uniós skandináv államok és a balti államok jeleskedtek, így csalogatva a befektetőket az országokba.

Az eredményekből is jól látható, hogy az adóverseny egy összetett jelenség, amelynek következményei hatással vannak mind a gazdaságra, mind a társadalmi-gazdasági egyensúlyra. Fontos, hogy az országok fenntartható adópolitikát alakítsanak ki, amely ösztönzi a gazdasági növekedést és a versenyképességet, miközben biztosítja a közszolgáltatások finanszírozását és a társadalmi igazságosságot.

Ugyanakkor az adóversenynek vannak kihívásai is. Az országoknak az adóbevételek csökkenése miatt pénzügyi nehézségekkel kell szembenéznük, ami korlátozhatja a közszolgáltatások finanszírozását és a társadalmi jólétet. Az egységes belső piac működése szempontjából az adóverseny sok esetben lehet káros és versenytorzító hatású, mert eltereli a nemzetközi tőkét és szolgálja az adóelkerülés negatív tendenciáját. Ezenfelül kihívás elé állítja a fejlett ipari országokat, hiszen kénytelenek az adóterhelés mértékét csökkenteni, vagy esetleg az adókedvezményekkel a külföldre, azaz adóparadicsomokba menekült vállalkozások és az ott felhalmozott jövedelmek hazatérését ösztönözni (Pfeffer, 2022).

Az adóverseny a balti államokban dinamikus folyamat, amely befolyásolja a gazdasági fejlődést és a régió vállalkozói környezetét. Az adópolitika továbbra is fontos szerepet fog játszani ezekben az országokban a versenyképesség és a fenntartható növekedés elősegítése érdekében. A skandináv államok között folytatott adóverseny intenzív, ahogy az országok igyekeznek 1995 óta csökkenteni az adókat és vonzóbbá tenni magukat a befektetők és a vállalkozások számára. A visegrádi országok adóversenye folyamatosan alakul és változik az idő múlásával, és számos tényező befolyásolja, beleértve az adópolitikai döntéshozók prioritásait, a gazdasági környezetet, a nemzetközi trendeket és az EU-s szabályozást.

Az OECD által kidolgozott terv alapján meghozott új szabály pedig ellensúlyozná a politikai döntéshozók által a társasági adók „negatív versenyének” nevezett hatások egy részét szerte a világon azáltal, hogy csökkentik a szakadékokat a legmagasabb és a legalacsonyabb

adókulcsokkal rendelkező országok között. Ez lenne a globális társasági minimumadó bevezetése, amelynek kutatás egy következő tanulmány témakörét adná a jövőben. Összességében Limpókhöz (2004) hasonlóan elképzelhetőnek tartom a jövőben is az adóverseny fennmaradását, egy olyan rendszerben, amelyben az egyes országok függetlenül alakítják adópolitikájukat, de egy, vagy több meghatározott cél elérése és fenntartása érdekében szem előtt tartják más nemzetállamok döntéseit.

Az elemzések az 1995 és 2023 közötti időszakban az uniós skandináv államok, a balti államok és a visegrádi négyek összevetését tárták elem az adóverseny szempontjából. A Világgazdasági Fórum által készített interjúk közül csupán az 2006 és 2017 közöttiek álltak rendelkezésemre. Ebből kifolyólag a WEF interjúkhoz köthető további adatbázisok eléréséhez mélyebb betekintést kell szerezni. Továbbá a nettó tőkemérleg 2023. évi értékeit sem értem el, ezért a későbbiekben további adatbázisokat kell áttanulmányoznom.

A jövőben 35-40 éves, esetleg hosszabb periódust felölelő idősoros elemzéseket szeretnék végezni, megvizsgálva a rendszerváltás előtti és alatti változásokat is. Azon elemzések alapján, illetve további kutatási módszerek segítségével olyan megalapozott képeket kaphatok tanulmányaim folytatása során a skandináv államok, a balti államok és a visegrádi négyek adóversenyéről, amelyek elméleti hozzájárulást is adhatnak az országok gazdaságfejlesztési és stratégiájának szempontjából.

A feltárt összefüggések tanulságos, hasznosítható tapasztalatot, és a jó gyakorlatok leszűrésére is alapot adtak. Azonban a világgazdasági környezet gyors változásai miatt a kutatásomat időről-időre újra kell végezni, hiszen feltehetően új jelenségek és tendenciák lesznek feltárhatóak.

Irodalomjegyzék

KÖNYV, KÖNYVRÉSZLET

- Ambrus, R. A. (2017): Európai uniós adópolitika és nemzeti adórendszer a V4 országokban.
- Eurostat (2003): 50 years of figures on Europe. Data 1952–2001. Luxembourg. ISBN 92-894-5261-7, pp. 59.
- Eurostat (2013): Taxation Trends in the European Union. 2012 edition. Luxembourg. ISSN 1831-8797, pp. 5-19.
- MNB (2017): Fizetési mérleg. Magyar Nemzeti Bank, Oktatási füzetek, 12. szám, Budapest, ISSN 2498-8405, pp. 12.
- Rico, P. (2014): The global competitiveness report 2014–2015. World Economic Forum.
- Sala-I-M. (2016): The global competitiveness report 2016–2017. World Economic Forum.
- Schwab, K. - Porter, M. E. – López-Claros, A. (2006): The global competitiveness report 2006–2007. World Economic Forum.
- Schwab, K. (2008): The global competitiveness report 2008–2009. World Economic Forum.
- Schwab, K. (2009): The global competitiveness report 2009–2010. World Economic Forum.
- Schwab, K. - Sala-I-M. (2010): The global competitiveness report 2010–2011. World Economic Forum, Geneva
- Schwab, K. (2011): The global competitiveness report 2011–2012. World Economic Forum.
- Schwab, K. (2012): The global competitiveness report 2012–2013. World Economic Forum.
- Schwab, K. (2015): The global competitiveness report 2015–2016. World Economic Forum.
- Schwab, K. – Sala-I-M. (2016): The global competitiveness report 2013–2014. World Economic Forum.
- Schwab, K. (2017): The global competitiveness report 2017–2018. World Economic Forum.
- Schwab, K. (2018): The global competitiveness report 2018–2019. World Economic Forum.
- Szmicsek S. (2022): Mazars Central and Eastern European tax guide 2022, Mazars Kft., Budapest, pp.18-48.
- Szmicsek S. – Nagy D. LL.M. (2023): Mazars Central and Eastern European tax guide 2023, Mazars Kft., Budapest, pp. 16-50.
- UNCTAD (2005): World investment report 2005: Transnational corporations and internationalization of R&D. United Nations. New York, Geneva, pp. 267–269.

FOLYÓIRATCIKK

- Agnes, B. – Lionel, F. – Amina, L. (2003): Tax Competition and Foreign Direct Investment, CEP II., working paper, no. 2003(17).
- András, S. (2006): A mai magyar adórendszer. Jellegzetességek, problémák, kihívások. Előmunkálatok a társadalmi párbeszédhez, Gazdasági és Szociális Tanács, Budapest, pp. 215-230.
- Deák Dániel (2005): Adóverseny a kibővített Európai Unióban. Gazdaság és Jog, 2005. január, 1. szám, pp. 19.
- Dangerfield, M. (2008): The Visegrad Group in the expanded European Union: From preaccession to postaccession cooperation. East European Politics and Societies, 22(03), pp. 630-667.
- Erdős É. (2012): Az európai adóharmonizáció mint a káros adóverseny elleni fellépés eszköze. Publicationes Universitatis Miskolcensis; Sectio Juridica et Politica, Tomus XXX/1, pp. 255-270.
- Erdős, T. (2014): Az adózás, a hatékonyság és a gazdasági növekedés kapcsolatának néhány elméleti problémája. Közgazdasági Szemle, 61(Klsz), pp. 1-76.
- Galántainé Máté Zs. (2005): Adóverseny az Európai Unióban. Hitelintézeti Szemle, 4. évfolyam, 5–6. szám, pp. 45-62.
- Hajdu, E. E. (2012): A tényleges társasági adóterhelés mérése és trendje az Európai Unióban = The measure and trend of effective corporate tax burden in the European Union. Gazdaság és Társadalom, 2012 (ksz.), pp. 132-155.
- Kakuk J. (2002): Legújabb eredmények a nemzetközi adózás területén. Pénzügyi Szemle, 2002. /8. szám, pp. 736-739.
- Lane, J. E., - Ersson, S. (2003): The Nordic Countries. Political institutions in Europe. London: Routledge, pp. 245-273.
- Limpók V.(2004): Adóverseny versus adóharmonizáció az Európai Unióban. A globalizáció hatása a hazai és a nemzetközi társadalmi-gazdasági folyamatokra, BME, Gazdaságtudományi Kar, Budapest
- Mike K. (2003): A gazdaságpolitikai döntéshozatal nemzetek fölötti centralizációja és a közösségi gazdaságtan. Az adóverseny elméletének néhány tanulsága. Közgazdasági Szemle, L. évf., pp. 254–268.
- Pfeffer Zs. (2022): A társasági adó a nemzetközi és az uniós jogi környezetben. Külügyi Műhely, 2022/1. szám, pp. 67-96. DOI azonosító: 10.36817/km.2022.1.4

- Simon Gy. (2006): Gazdasági növekedés és kutatás-fejlesztés: a svéd és finn példa tanulságai. Statisztikai Szemle, 84. évf., 12. szám, pp. 1046-1077.
- Stiglitz, J. E. (2000): A kormányzati szektor gazdaságtana. KJK–Kerszöv, Budapest. pp. 548.
- Szilovics, C. (2019): Az adóreformok hatása a közép-európai adórendszerek néhány szereplőjére. Iustum-Aequum-Salutare, pp. 95-106.
- Taagepera, R. (1990): The Baltic States. Electoral Studies, 9(4), pp. 303-311.
- Vörös Gy. (2011): Az adók versenyképességre gyakorolt hatása az Európai Unióban. Doktori értekezés, Szent István Egyetem, Gazdálkodás és szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő, pp. 60-80.
- Zagyi, O. (2011): A jóléti állam modelljének változása az elmúlt két évtizedben = The Changing European Welfare State: Concepts and Lessons. Gazdaság és Társadalom, 2011(1), pp. 128-146.

Egyéb forrásmunkák

- Európai Tanács (2022): Nemzetközi adózás: a Tanács megállapodásra jutott a legnagyobb vállalatokra alkalmazandó minimum-adómértékről. Az Európai Unió Tanácsa, Sajtóközlemény. Letöltés: 2024.01.04. <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/12/12/international-taxation-council-reaches-agreement-on-a-minimum-level-of-taxation-for-largest-corporations/>
- Horváth S. (2021): A GDP-arányos adóbevétel rangsora. Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány. Letöltés: 2024.01.03. <https://www.oeconomus.hu/oecogram/a-gdp-aranyos-adobeveltel-rangsora/>
- Mosberger P. (2017): Egykulcsos társasági adó hatása. MNB kiadványok, Budapest. pp. 1. Letöltés: 2024.01.10. <https://www.mnb.hu/letoltes/mosberger-palma-egykulcsos-tarsasagi-ado-hatasa.pdf>
- OECD (2024): Tax policy analysis. Letöltés: 2024.01.03. <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-2522770x.htm>
- Siklósiné Antal Gy. – Tormáné Boris Sz. (2024): Dióhéjban a globális minimumadóról. Magyar Könyvvizsgálói Kamara Oktatási Központ Kft. Letöltés: 2024.03.14. <https://mkvkok.hu/szakmai-cikkek/diohejban-a-globalis-minimumadorol>
- Tóth B. (2024): Új év, új teher: itt a globális minimumadó. Világgazdaság, Magyar Gazdaság. Letöltés: 2024.01.04. <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2024/01/uj-ev-uj-teher-itt-a-globalis-minimumado>

- WEF (2018): As some major economies cut their corporate tax rates - what will happen next?
In: Brian Peccarelli. Letöltés: 2024.01.02.
<https://www.weforum.org/agenda/2018/01/us-corporate-tax-reforms-what-will-happen-next/>
- WEF (2020): Is corporation tax good or bad for growth? In: Jane McCormick and Christopher Morgan Letöltés: 2024.01.01. <https://www.weforum.org/agenda/2020/01/corporation-tax-good-or-bad-for-growth/>
- WEF (2021): Countries agree with plan to set minimum corporate tax rate across the world.
In: Ana Campoy Letöltés: 2024.01.02.
<https://www.weforum.org/agenda/2021/10/countries-agree-with-plan-to-set-minimum-corporate-tax-rate/>
- WEF (2023): Global minimum corporate tax deal 'dramatically weakened' by loopholes, report warns. In: Spencer Feingold. Letöltés: 2023.12.19.
<https://www.weforum.org/agenda/2023/10/loopholes-weaken-minimum-global-corporate-15-percent-tax-eu/>